

1941. április 3. hete.

Földrajz.

VIII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A bel- és külkereskedelem.

Nevelési cél: Nem elég termelni, értékesíteni is kell!

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A mult órai anyag felújítása, kapcsolás a kereskedelemmel.

b) Célkitűzés. Beszéljünk ma a bel- és külkereskedelemtől.

II. Tárgyalás. a) A kereskedelem.

A földművelés, erdőgazdálkodás stb. által (östermelés) termelt és az ipar által feldolgozott anyagból készült árút el kell juttatni a fogyasztóhoz. Ezt a munkát végzi a *kereskedelem*. A kereskedelem tehát közvetítő szerv a termelő és a fogyasztó között. A kereskedő tehát nem maga termeli az árúkat, hanem megveszi a termelőtől, hogy a fogyasztónak eladja. De ha valaki fogyasztás céljából vásárol, vagy pedig egyszerűen eladja a maga termelte árút, ezzel még nem lesz kereskedővé.

Az árú lehet: árú, ingatlan, értékpapír, érme stb. Vagyis ezekben az esetekben a kereskedő árúknak, ingatlanoknak (házak, földbirtokok), értékpapíroknak (részvények, sorsjegyek, záloglevelek) s érméknek közvetítésével foglalkozik.

b) Nagy- és kiskereskedelem.

Ha a kereskedő a termelők és viszonteladók között közvetít, akkor *nagykereskedő* a neve. A *kiskereskedő* az árúkat a nagykereskedő, vagy a termelő és fogyasztók között közvetíti. A nagykereskedő tehát a kereskedőnek, a kiskereskedő a fogyasztónak árusít. A kiskereskedelem működését nagyon erősen érinti a *fogyasztási szövetkezet*, amely a termelőtől nagyban szerezzén be az árúkat, a fogyasztóknak olcsóbban adhatja, mint a kiskereskedő.

c) Az áruházak.

Nagyobb városokban áruházak is vannak. Ezek olyan nagy házak, amelyekben sokféle árút tartanak raktáron. Kedvező árakon tudják eladni az árúkat, mert a forgalmuk igen nagy. De éppenígy kedvezőbben tudják az árút beszerezni is, mivel egyszerre sokat vásárolnak. Az áruházakban szívesen időzik a fogyasztóközönség, mert egy helyen tudja beszerezni mindenféle szükségletét. Étkező helyiségekkel, főleg a vidéki vásárlók számára, nagyon kényelmessé teszik az áruházakat.

d) A bel- és külkereskedelem.

Az ország határain belül az árúközvetítést a belkereskedelem végzi. Ez szállítja s adja el az Alföld búzáját, zsíriját a felvidékre, viszont onnan ez veszi meg s szállítja az alföldre annak fáját, ásványi kincseit. Ezzel kicseréli az egyes országrészek termelését. De éppen így a makói hagymát elszállítja az ország minden részébe, ahol nem terem hagyma, a szegedi

paprikát, a nagykőrösi uborkát is éppen így juttatja el az ország minden részébe.

Az olyan árukból, amelyekből hazánkban fölösleges van (pl. búza, gyümölcs, állati termékek stb.) külföldre visszük, hogy onnan viszont olyan anyagokat hozzunk be értük cserébe, amelyek nálunk nincsenek elegendő mennyiségben (vas, kőolaj, gumi stb.) Az egyes országok közti forgalmat a nemzetek között való kereskedelem, vagyis a külkereskedelem közvetíti. A külkereskedelem lehet behozatali, ha az árukat külföldről a belföldre közvetíti. A kiviteli kereskedelem a hazai fölös árukat külföldre, míg az átviteli kereskedelem a külföldi árukat az országon keresztül közvetíti más külföldi országokba. Pl. Oroszországból szállítanak árut Olaszországba hazánkon át.

e) A kereskedelmi mérleg.

A behozatal és kivitel aránya adja az ország kereskedelmi mérlegét. A kereskedelmi mérleg szembeállítja egymással a kivitel értékét a behozatal értékével. *Aktív*-nak mondják a kereskedelmi mérleget, ha több értékű árut viszünk ki az országból, mint amennyit behozunk. *Passzív*-nak pedig, ha több a behozott áruk értéke, mint a kivittké. Régebben azt gondolták, hogy csak akkor kedvező az ország gazdasági helyzete, ha több árut visznek ki, mint amennyit behoznak. Ma már tudjuk, hogy nem az a fontos, mennyi árut visznek ki, vagy hoznak be, hanem az, hogy *mennyivel tartozik* valamely ország más országoknak s mennyi azoktól a *követelése*? A tartozások és követelések szembeállítását fizetési mérlegnek nevezzük. Az ország tartozása és követelése más országokkal szemben a fizetési mérlegből tűnik ki. Ez mutatja meg az ország gazdasági erejét. (Hiszen valamely ország sok árut vihet ki, mégis adósa lehet más okokból a többi országoknak.)

f) A közlekedés.

Az egymástól távol eső termelők és fogyasztók csak úgy érintkezhetnek egymással, ha jó a közlekedés, vagyis megvannak a jó szárazföldi és vízi utak. A kiterjedt vasúti hálózat, a posta, a táviró és távbeszélő jó és állandó működése a közlekedés és hírszolgálat nélkülözhetetlen eszközei. (Ujabbán a rádió!) Közlekedésen értjük tehát azon berendezéseket és azt a tevékenységet, amelynek segítségével az emberek, áruk vagy hírek egyik helyről a másikra szállíthatók. (Nem szabad összetéveszteni a kereskedelemmel!)

III. Összefoglalás. A kereskedelemről, a nagy- és kiskereskedelemről, az áruházakról, a bel- és külkereskedelmi mérlegről s a közlekedésről tanultak összefoglalása.